

vinko cuderman

O NAĀREDNEM
IN NAĀREDNIH

Napredni ljudje so vedno za napredek. Brez novega ni napredka. Kdor je zoper novo, je torej zoper napredek. - Napredek je pogoj za razvoj človeških civilizacij. Te stalno napredujejo, napredujejo in (kot kaŹe zgodovina) ko dovolj napredujejo - propadejo. Zato jaz nisem za vse, kar je novo, in ne za vsak napredek. Spadam potemtakem med nenapredne, kar je zelo nerodno, saj živim v napredni drŹavi in v napredni druŹbi. TolaŹi me pa, da na Slovenskem le niso vsi napredni. To je na primer pokazala javna diskusija ob aferi, ki jo je povzročil Hladnikov napredni film MaŹkarada. Eni so bili zanj, drugi proti. Med naprednimi se je oglasil tudi dr. Pirjevec, ki se je v intervjuju (objavljenem v Mladini) ponorčeval iz tistih, ki so se javno strinjali s prepovedjo filma, čeprav ga niso videli. Ni pa se dr. Pirjevec, ki je napreden, ponorčeval iz tistih, ki so film zagovarjali, čeprav - ga tudi ti niso videli. Treba pa je priznati, da je odločitev cenzurne komisije vrgla madeŹ na naŹo napredno duhovno usmerjenost, pa nas tudi dejstvo, da so v Franciji v zadnjih letih prepovedali 78 filmov, ne more prav utolaŹiti. Francija je namreč kapitalistična (se pravi nenapredna) drŹava, mi pa smo napredna, socialistična deŹela. Nekateri resda Źtejejo Francijo za kulturno srediŹe Evrope, vendar ne smemo pozabiti, da se ekstremne (se pravi napredne) umetnostne smeri tam drŹijo bolj na obrobju, ko pa se po zaslugi naprednih prenesejo na Slovensko, postanejo pri nas vodilne. To dokazuje, da je naŹa kultura dosti bolj napredna kot pa

francoska. Vzemimo za primer samo napredno umetnostno zvrst - strip-tiz. Ko ga v pariških lokalih plesalke nikoli niso izvajale čisto do konca, smo ga v ljubljanskem nebotičniku lahko gledali v popolni in dosledni izvedbi, ki tehnično sicer morda ni bila ravno na višini, zato pa je bila pogumna in brez lažne sramežljivosti; to pa so gotovo pomembni kot tudi tipični atributi napredne slovenske umetnosti. Ali drug, podoben primer: najbolj napredna slovenska literarna revija Problemi. (Podobnost s prejšnjim primerom je v radikalnosti njenih najbolj naprednih sodelavcev, morda tudi v njihovem moralnem striptizu). Ta revija je zaslužna predvsem zato, ker zapovrstjo uničuje nenapredne, meščanske mite in vrednote. (Vse vrednote, ki jih je človeštvo ustvarilo do danes, so namreč meščanske). Eden od takih meščanskih mitov, ki je bil še močno zakoreninjen na Slovenskem, je na primer mit o materinstvu. Da smo končno pometli tudi z njim, se imamo zahvaliti nadvse naprednemu publicistu Iztoku Geistru (Problemi, november 1970). Posebno se mu moramo zahvaliti, ker ta mit ni le nagnusen, ampak tudi družbeno močno škodljiv. Družbeno škodljive mite pa je treba energično iztrebiti. Najbolj škodljiv pa je gotovo nacionalni mit, ki so mu Problemi posvetili kar celo številko, lahko pa bi mu še kakšno. Vsega, kar je na Slovenskem narobe in zavoženo, je namreč kriv ta mit, saj onemogoča tako normalen gospodarski razvoj kot tudi zdrave odnose med ljudmi. (Moja opomba: zlasti odnose med kulturnimi delavci.) Zato je za nas edina tolažba napredni evangelij o koncu naroda in o harmoniji mednarodnih kultur, čeprav jaz - ki nisem tako napreden, kot sta Sperans in nanj sklicujoči se dr. Pirjevec - v tako harmonijo ne verjamem kaj preveč. - Med zelo naprednimi sodelavci Problemov je tudi Dimitrij Rupel, politik, publicist in pisatelj, ki pa je meni ostal najgloblje v spominu iz TV oddaj kot humorist. V zadnjem času na široko piše o problemih socialistične (se pravi naše) kulture. Meni, ki nisem napreden, sicer ni jasno, zakaj je naša kultura socialistična in v čem se razlikuje od zapadne (najbrž kapitalistične) kulture, toda Rupel, ki je napreden, mora to že vedeti. O proletarski kulturi (za katero se zavzema)

napredni Rupel piše, da je "koncept produktivne, racionalne kulture, kjer vsakdo lahko postane umetnik" (NR, 25/12-70). To je potemtakem edini poklic, za katerega ni potreben noben poseben talent, pa je razumljivo, zakaj je na Slovenskem toliko umetnikov in zakaj se je tudi sam Rupel odločil zanj. Jaz, ki sem nenapreden, pa Ruplu le ne morem čisto verjeti, da lahko vsakdo postane umetnik, saj prav on sam s svojim delom (produkcijo) to tezo bolj ali manj zanika.

O naprednem in naprednih bi lahko pisal še in še (o naprednem v politiki, o naprednem v gospodarstvu), ker pa pri nenapredni reviji Kaplje ni nobenega honorarja, se mi to ne splača. Zato za zaključek le še to: biti napreden na Slovenskem danes ni težko.

LITANIJE

3

Ona, mati, žena, sestra, ljubezen moja,
 Ona, ki je najlepša,
 Ona, ki je Julija,
 Ona, ki je lepa Vida,
 Ona, trave od doma so v njenih očeh,
 Ona, ki ji ne bije srce zame,
 Ona, ki se je kot vse druge zaljubila v drugega,
 Ona, ki so jo posilili,
 Ona, ki so jo pregnali iz bordelov, da bi jo lahko ljubili po zakotjih,
 Ona, ki je napisala misterij žene,
 Ona, ki je nje ime tako presveto, da se je ne upam imenovati,
 Ona, ki nikdar ni bila in nikdar ne bo Golda Meir,

